

Village chambers and their architectural features in Turkish Culture: The villages of Keskin, Kırıkkale¹

İbrahim Mutlu² , Emine Saka Akın³

² Architect, Kırıkkale, Türkiye; ³ Department of Architecture, Karadeniz Technical University, Trabzon, Türkiye.

ABSTRACT

The replacement of human labor by machines due to advancing technology has changed the production methods in rural areas, simultaneously giving rise to various challenges and accelerating rural-to-urban migrations. The increasing migration from rural areas to cities in Türkiye since 1980 has significantly reduced village populations, leading to changes in the ongoing socio-cultural structure and the destruction of architecture due to neglect and abandonment. This study examines village chambers- structures built to host guests in rural areas and shaped by both natural and cultural contexts. Found across a broad geographical expanse from Central Asia to Anatolia, village chambers function as multifunctional socio-cultural hubs. Beyond their primary role as guest accommodation, they serve as a symbol of unity and solidarity, spaces for education, instruments of social regulation, and venues for entertainment and conversation during long winter nights. With the preliminary field study, 50 village chambers were identified in 10 villages, 43 of which were standing while 7 have been demolished. In addition, it was learned from village headmen and the elderly that there were once 97 village chambers across 27 villages. Data regarding villages and village chambers was obtained through literature review and field work. A survey study was carried out in the 28 village chambers that remain standing in the villages, and their typologies were identified by documenting their plans, facades, construction techniques, and material characteristics. In addition, village chambers that could not be entered were examined externally in terms of facade and material features. It was observed that these village chambers exhibited typological similarities to counterparts in other Anatolia regions. However, their numbers were steadily decreasing, and rural areas were deteriorating. As a result, it is essential to identify, protect and transfer these structures to future generations to serve as socio-cultural assets in the protection and development of rural areas in Anatolia. It is thought that this study will form the basis for future protection and rural development projects related to rural settlements and architecture in overcoming global problems such as intensive urbanization, climate change and epidemic diseases.

KEYWORDS

Rural settlement, cultural heritage, typology, natural and socio-cultural environment, protection.

Introduction

Prior to the Industrial Revolution, when the distinction between urban and rural areas was not sharply defined, settlements and architectural forms evolved in line with natural and human factors. However, with the onset of industrialization, architecture that challenged nature, alongside changing cultural dynamics, family/demographic structures, needs, and expectations, transformed cities into complex systems and further deepened the differences between urban and rural settings. In rural areas, the mechanization of agriculture, coupled with emerging land ownership issues, led to the fragmentation of large estates and the creation of labor surpluses. This situation has created serious economic problems and caused people living

¹This study was produced from the Master's thesis titled "The Place, Architectural and Cultural Features of Village Chambers in Rural Architecture and Rural Architectural Settlement Morphology: Kırıkkale Keskin Village Examples" (Yozgat Bozok University, Institute of Graduate Education, Department of Architecture, 2023).

in rural areas to migrate to cities. These migrations were not just a population movement but also brought about many economic, cultural, and social changes and problems, and caused rural areas to depopulate, change, and deteriorate.

While migration from rural areas to cities manifested itself in Europe with the Industrial Revolution in the 18th and 19th centuries, it began in the 1950s in Türkiye and accelerated in the 1980s (Yavuz, 2020: 94). As a result of these migration movements, depopulated rural settlements were gradually abandoned, and the architectural heritage within them was left unused, neglected, and, in many cases, began to deteriorate or disappear entirely. The earliest efforts to preserve deteriorating rural settlements began in Europe in 1962 with the advisory decision taken by the United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO) at the "Conference on the Protection of the Identity and Attractiveness of Settlements and Natural Environments" (Eres, 2013: 458). The decision taken in the Venice Charter (1964) regarding the protection of urban and rural textures was a turning point (ICOMOS, 1964). Later, in the symposium titled "Rural Architecture in Regional Planning," held by Granada (1977), emphasis was placed on all tangible and intangible assets belonging to rural settlements. In 1989, the Council of Europe emphasized its advisory decisions that rural heritage began to disappear due to the weakening of agricultural production in rural areas. The Council of Europe Committee of Ministers and International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) contributed to raising awareness of rural architecture with the theme of "Let's protect our historical villages" in the "International Monuments and Sites Day" event in 2001. Under the leadership of the European Parliament, "Decisions on the Protection of the Natural, Architectural and Cultural Heritage of Rural and Island Regions in Europe" were taken in Strasbourg in 2006 in events regarding the protection of rural areas (Eres, 2013: 460-461). The "Principles on Rural Landscapes as Heritage" adopted by the General Assembly of ICOMOS in 2017 defined rural landscapes as "multifaceted resources that also carry cultural meanings attributed by communities and constitute tangible and intangible heritage in harmony with environmental, cultural, social, political and economic conditions" (ICOMOS, 2017).

In Türkiye, the Village Law No. 442, enacted in 1924 after the proclamation of the Republic, draws attention to rural areas. However, although this law includes some definitions regarding rural settlements, it contains no provisions for their protection. It did, however, make it mandatory for each village to have a Village Chamber and defined these chambers as places where all kinds of village-related issues were discussed and decisions were made (Official Gazette of the Republic of Türkiye, March 18, 1924, Issue: 68). Although it was not directly related to the protection of rural areas, the "Village Institutes Law" Law No. 4491 dated April 22, 1940, was the first comprehensive education project in the history of the Republic, also brought awareness to rural areas (Ezer, 2020:1788). Today, there is no article of law regarding the protection of rural areas in the Law No. 2863 on the Protection of Cultural and Natural Assets (1983). In addition, with the Law No. 6360 that came into force in 2013, areas with a population of less than five thousand were converted into neighborhoods and transferred to Metropolitan Municipalities, and the rural-urban distinction in the provinces within the scope of Metropolitan Municipalities was eliminated (Kurtuluş & Uluç, 2021: 300). However, although there is no clear law on the protection of rural areas in Türkiye, projects have been carried out to develop rural areas. The Central Village Project, which was included in the Third Five-Year Development Plan on a national scale, was developed in 1969 and found a place in the public eye as an election manifesto (Çolakoğlu, 2007: 189). With the Fourth Five-Year Development Plan, the "Village-City" projects initiated in 1978 and the "Agricultural Village" projects initiated by Housing Development Administration of the Republic of Türkiye (TOKİ) in 2008. On a local scale, there are projects such as "The Most Beautiful Village is My Village" in Kırıkkale in 2020 and "Sivas Village Chamber Conversations", which was started in 2019 but was put into practice in Sivas in 2022 due to the Covid pandemic.

In recent years, policies for rural areas have been developed to overcome problems such as climate change, ecological problems, and famine experienced in the world. In this context, the determination and analysis of rural settlements and architectural elements will form the basis for sustainable rural development projects. Within the scope of this study, it is aimed to reveal the place, socio-cultural functions, and architectural elements of Village Chambers, which have important places in the formation of rural settlements. For this purpose, Village Chambers were taken into consideration in the example of villages in the Keskin district of Kırkkale province.

The concept and functions of the village chambers

The history of Village Chambers, spaces established to accommodate travelers, merchants, or those traveling for any reason, can be traced from Central Asia through Anatolia to the Balkans (Karpuz, 2021). The main function of Village Chambers, which are generally concentrated in villages along trade routes, is to host guests. Village Chambers built with this function have also taken on different functions over time as places where many activities of the villagers are organized (Sevindik, 2018: 36). In addition to hosting guests, village chambers located in Anatolia are cultural centers in rural areas, with the functions of entertaining and educating the local people, ensuring legal/social control and gathering, creating unity, solidarity, and national spirit, and sustaining architectural heritage and cultural memory. Their versatile nature allowed them to be repurposed as courtrooms, administrative centers, infirmaries, schools, mosques, or entertainment halls, depending on the needs of the time.

Hospitality

Hospitality is a cultural heritage that has been maintained in the Turkish society for centuries. In pre-Islamic Central Asia, Turkish tribes created a tradition by hosting travelers in their own or guest tents within their settlements (Karpuz, 1984). This tradition has continued in permanent settlements under the names of "Mihmanhane" in the courtyards of wealthy families in Turkmenistan and Uzbekistan, "Village Chambers" in Central Anatolia, "Yaren Room" or "Guest Room" in different regions and the Balkans, and has survived to the present day (Karpuz, 2021). These places, where all the needs of the guests were met by the villagers, have become enduring symbols of hospitality in Turkish society. Geographers, Western travelers, and researchers also stayed in Village Chambers located on the Anatolian Road route in the late Ottoman period. Among them was the western writer, traveler, and intelligence agent Getrude Bell, who referenced these Village Chambers in her accounts (Bozkurt, 2016: 202-216). Similarly, German archaeologist and Islamic Art expert Friedrich Sarre deliberately chose modest Village Chambers over luxurious German-style hotels during his research in Anatolia in 1895. He explained this preference by noting that Village Chambers not only offered warm hospitality but also featured rich and flavorful local cuisine far superior, in his view, to the simple and unpalatable food served in German accommodations. Sarre also described a Village Chamber in Balkı village of Ilgin district of Konya with photographs and drawings and mentioned the perfect woodwork and geometric motifs of the Village Chamber located under the trees with a very beautiful view (Bozkurt, 2016: 209).

Entertainment and education

It is known that musical/oral conversations and games played in Village Chambers on long winter nights have educational and entertainment aspects. Through these games, social life and rules in the villages were passed down from generation to generation (Özhan, 1986). In addition, since the literacy rate was below 5% (Official Gazette of the Republic of Türkiye, March 18, 1924, Issue: 68) in the 19th and 20th centuries, when the Village Chambers became widespread in Anatolia, the oral literature tradition also developed in rural areas. Verbal debates, folk songs, and the life of Hz. Muhammed, the poems and stories of Anatolian bards such as Battal Gazi, Karacaoğlan, and severed heads were shared orally in the Village Chamber on long winter nights

(Karakaya, 2017: 58). Again, Pertev Naili states that storytellers tell stories such as Köroğlu, Tahir ile Zühre, Kerem ile Aslı in Kars, Çukurova, Kahramanmaraş, and Southeastern Anatolia (Boratav, 1969: 35, 61).

Law, ensuring social control and gathering

In the Village Chambers, the conversations that started with reading the Quran were primarily about all kinds of evaluations of their villages. The chambers were important places for maintaining order in the villages. In these places, simple punishments for instructive purposes were given to those who made simple mistakes during the day and did not comply with etiquette and customs (Tezcan, 2019: 342). Again, a person elected every year was responsible for the maintenance of the chamber, income, and expenses, and this person was responsible for maintaining internal order (Sevindik, 2018: 35). While village chambers undertook a legal function in this respect, they also provided social control. In the villages, those who had legal matters were reconciled in Village Chambers, and those who were upset with each other were also brought to reconciliation (Karakaya, 2017: 58). The Village Chambers, which also functioned as gathering places for discussing and deciding on the duties, sharing, and arrangements to be made regarding their villages, were also used for congregational prayers if there was no mosque in the village (Karakaya, 2017: 55).

Togetherness and the creation of national spirit

The Village Chambers were used for activities such as weddings, funerals, and sending soldiers off, as well as places where people helped each other during harvest time (Karakaya, 2017: 53). For this reason, Village Chambers, which allowed people to come together, also had the function of creating unity and togetherness.

The Village Chambers, where plans were made for the transportation of bullets with ox carts during the War of Independence, played an important role in the emergence of the national spirit (Abdurrezzak, 2015: 37). During the renovation of Şevket Ağa's room in the village of Bağyazı (Rızvan) in Yozgat in 2010, the final report of the delegation was sent to Anatolia by the British to reveal the reasons for the defeat in the Gallipoli War. This report states that there was an academy called "Oda" in almost every village, and that those who received education there considered it an honor to die for their country and therefore were not defeated (Karakaya, 2017: 260). As can be seen, Village Chambers had an important function in the emergence of the national spirit in Anatolia during the War of Independence.

Continuing the architectural heritage and cultural memory

As mentioned above, Village Chambers, which were the product of a deep-rooted culture in the past, have also witnessed historical events. In this respect, Village Chambers, which have the characteristics of a cultural architectural heritage, are important socio-cultural spaces in rural areas that transfer culture with their functions and enable the continuation of cultural memory.

Architectural features of village chambers

Even though the Village Chambers produced by Turkish culture in rural settlements are kilometers away from each other, the architectural typology, construction principles, style, and texture integrity are similar. They were built in integrity, order, and harmony, as if they were made by the same constructor (Ölçer, 2000). As products of rural architecture, they were built in line with the natural and socio-cultural environmental dynamics and within the framework of the basic principles of rural architecture that Bektaş (1991:52-53) listed as conformity to life, nature, and environmental conditions, realism, rationality, inside-outside solution, interior-exterior harmony, frugality, convenience, selection of materials from nearby, and flexibility.

Plan features

The plan features of village chambers, whose basic function is to host guests, were primarily affected by the spaces that allowed this function. In Village Chambers, which consist of sleeping, sitting, wet, and service areas, the size of these spaces depends on the economic status of the sponsors and the frequency of use.

The plan typology consists of a “hayat/sofa” (covered/open), “mabeyn” (entrance section), “main area/oda” (where people chat/sleep/pray), and horse/barn area (where passengers' horses are rested/fed). The life areas of Village Chambers are usually raised by one or more steps from the ground level and resemble a balcony. If there is a hayat in a Village Chamber, the entrance is provided from the hayat, and if not, from mabeyn. Mabeyn is a service area and the main area is accessed here. The main area, which can be divided into levels or railings, contains a stove, raised benches, built-in cupboards, and a bath. The bathroom is usually located either in a cupboard or in a wet area (cağ) created by a difference in level on the ground within the main area, whereas the toilet/lavatory is located outside the building (Image 1). There are also Village Chambers in which one or more hayats, mabeyns, or stable/barn areas are absent. Although stable/barn areas are generally located beneath the level of Village Chambers built on sloping terrain, they are sometimes constructed adjacent to the chamber as well.

Figure 1 srisoy Village Chamber, Sorgun, Yozgat (Processed from Karpuz, 2021)

Facade features

Bektaş's (1991: 52) interior-exterior harmony, one of the basic principles in the formation of rural architecture, is evident on the facades of the Village Chamber (Figure 2). In structures built with materials sourced from the immediate surroundings of the Village Chamber, the material is evident on the facades. The facades are quite plain, and there are openings and movements only on the entrance facades (Bulut, 2017: 15).

Figure 2 Arisoy Village Chamber, Sorgun/ Yozgat (Karpuz, 2021)

Construction technique and material features

As with other traditional structures, the materials used in village chambers, which are respectful of nature and the environment, are also supplied from the closest local sources, (Çekül, 2012:5). Therefore, both the construction materials and the techniques were shaped by the types of materials available in the region. According to Kuban (1982:196), locally used building materials in Anatolia can be classified into seven regional typologies. Six of these are stone architecture of Southern Anatolian, stone architecture of Cappadocia Region, flat-roofed cubic stone architecture of the Aegean and Mediterranean Regions, wooden-beamed stone architecture of Northeastern Anatolia Region beyond Erzurum, wooden-framed architecture of the Eastern Black Sea Region, and adobe architecture of Central Anatolian Region. The last one encompasses a transitional architectural style that encircles the coastal regions and the central plateau, stretching from Sivas to the northern slopes of the Taurus Mountains and even into parts of the Balkans. In these areas, a hybrid technique—commonly referred to as the hemiş technique—is applied, characterized by a wooden load-bearing system filled with adobe, with ground floors typically constructed of stone. In this context, Village Chambers were built using regionally available materials and adapted architectural methods (Figure 3). Regardless of the regional construction materials and techniques, interior structural elements, such as windows, doors, railings, and cabinets, are mostly made of wood.

Figure 3 Examples of Village Chambers built with different materials and masonry techniques in Anatolia (Karpuz, 2021)

Interior decoration elements

In Village Chambers, decorative elements vary in richness depending on the local lifestyle, the economic status of the patron, and the craftsmanship of the builder. The main area, which usually has wooden railings or poles in Village Chambers, is the richest section in terms of decorative elements. These decorative elements vary in terms of material (wood, plaster, stone), motifs (plant, geometric, architectural, celestial bodies, objects) and technique (carving, hammering, interlocking, engraving, hand-carved) in cabinets, ceilings, railings or shelves (sergen) (Özdeğer, 2019: 71-80) (Figure 4). When we look at the Village Chambers that exist today in Anatolia, we see that they are influenced by Ottoman decorative art.

Figure 4 Sarıçiçek, a Village Chamber in Gümüşhane (left) (www.kulturportali.gov.tr, Access date: 07.05.2022), Koçgilin Chamber, Çayırılı/ Erzincan (right) (Naldan, 2020: 263)

Material and method

Village Chambers, which are used for many functions, primarily as indicators of hospitality in Turkish culture, have been facing extinction in recent years. For this reason, Village Chambers in the villages of the Keskin district of Kırıkkale Province, which are located on trade routes and whose numbers are steadily decreasing, were selected. A pilot study was initially conducted in 55 villages in the Keskin district, focusing on Village Chambers. The findings revealed that, historically, 95 Village Chambers once existed across 27 of these villages. Of these, 37 remain standing, while 6 are in a state of ruin across 10 villages. In this context, 43 Village Chambers have survived to the present day in 10 villages, namely Cabatobası, Armutlu, Eminefendi, Cebrailli, Göktaş, Kasımağa, Gülkonak, Kevenli, Kaçak, and Polaryutdu villages (Figure 5). The seven chambers that previously existed in these villages were demolished. Literature and field studies have been conducted to create an inventory of Village Chambers. Village Chambers in both Anatolian and Keskin villages have been investigated in the literature. During the field study, on-site examinations, photography, observation, interviews, and on-site measurement/survey studies were conducted. The materials and construction techniques of the rooms were obtained through observations, and their histories were obtained through interviews. The current state of preservation and usage of Village Chambers were revealed through on-site examination, photography, and observation. The plans of 28 Village Chambers, which could be entered through on-site measurement/survey studies, were drawn, and plan typologies of the Village Chambers were created using analytical analyses. Information on the materials and façades of the others was obtained from the outside. In this context, suggestions were made for the evaluation of Village Chambers within the scope of sustainable conservation in rural areas, using the data obtained.

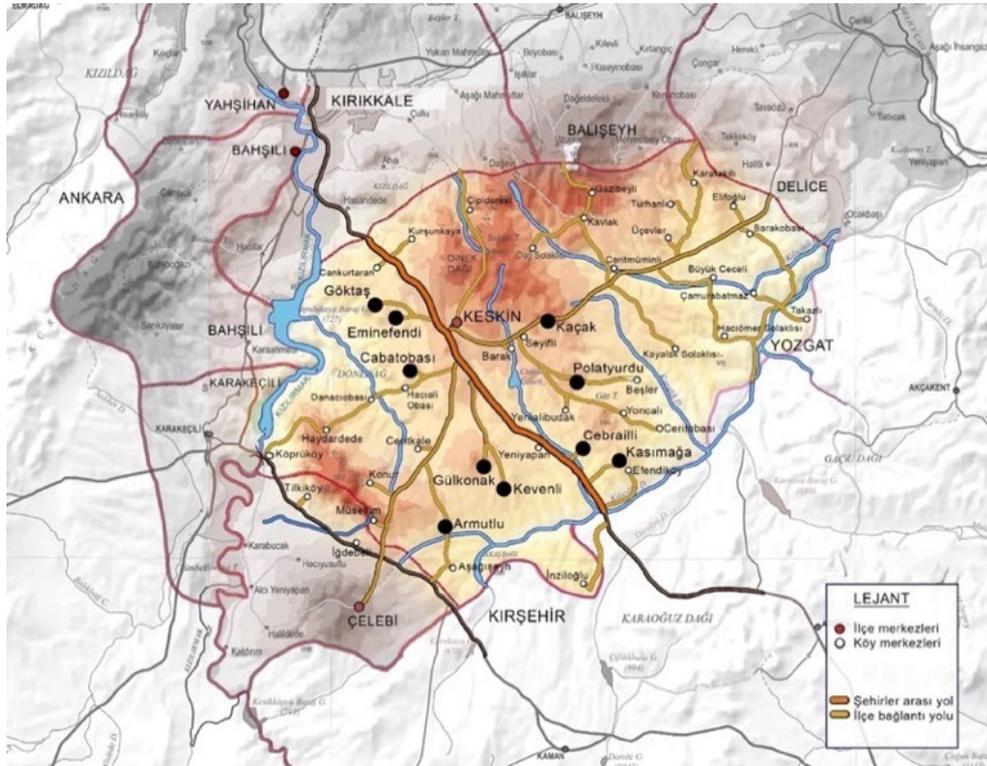

Figure 5 Keskin District countryside and examined villages (Processed from HGM, 2022)

Villages and village chambers of Keskin District in Kırıkkale

The history of the Keskin region and its countryside, located in the Central Anatolia Region, dates back to ancient times. The Bronze and Iron Age pottery pieces found in the excavations carried

out in the Büklükale Mound, which dates back to 5000 years, show that the history of the region extends far into the past (Saluk, 2016). The region has many cultural heritage sites, such as the rock-carved houses in Ceritkale Village, which date back to the Hittite Period, ancient tools and equipment found in the excavations carried out near Armutlu Village, ruins from the Byzantine Period, and the tomb of Hoca Ahmet Yesevi's son (Tosun, 2019). Although it is not known exactly when the Turks settled in this region, it was conquered by Danismend ruler Emirgazi in the 12th century and incorporated into the Ottoman Empire during the reign of Orhan Bey. Keskin and its surroundings became a large district of Kırşehir Sanjak, which was affiliated with the Ankara province, after the 1850s. Trade developed in the region with Muslim, Armenian, and Greek populations, and it came to the forefront among the surrounding sanjaks (Saluk, 2016). Keskin district was connected to Ankara in 1927 and to Kırıkkale in 1990, when Kırıkkale became a province (www.kirikale.gov.tr, Access date: 08.12.2022). Keskin District, which has an important place in the region throughout history, has developed depending on agriculture and animal husbandry as the main source of income for its rural areas. The region has steppe vegetation influenced by the continental climate of Central Anatolia. In Keskin, which generally has a plateau appearance, settlements in the countryside are composed of flat lands and hills. With migration from rural to urban areas, the population in Keskin district, which was 55909 in 1935, decreased to 6816 in 2022 (TUIK, 2022). In the past, Village Chambers were constructed in the rural areas of Keskin district primarily for merchants visiting for trade, as well as for other travelers passing through for various purposes (Figure 6). These Village Chambers, which were built to host guests in the past, also served local people in the countryside with different functions. In this respect, it has been seen that Village Chambers, which are a public structure in the countryside, reflect the local architecture in line with the principles shared in common in the vast geography of Anatolia with their plan and facade formation, material and construction techniques, and decorative features.

Figure 6 Pastırlars' Chamber (Armutlu Village), Betteş' Chamber (Hacı Ka) (Kaçak Village), Mahliks' Chamber (Kasımağa Village), respectively (Author Archive)

Plan features

With the data collected from about 28 accessible Village Chambers, 15 observed externally, and seven documented through interviews, it was determined that all Village Chambers analyzed in the study area have a mabeyn (in case of Acarların Oda, mabeyn area was combined with the main area with the renovation) and a main space. Among these, 25 chambers did not have hayat areas, while 29 did not have horse/barn areas. In general, when the Village Chambers in the study area were built, when there was a hayat, they were raised from the ground by 40-150 cm. However, when there was a horse/barn on the lower floor of the village chamber, this height increased. The entrance to Village Chambers that do not have a hayat is made directly from the mabeyn. Special toilets were later added to some mabeyns. Following the mabeyn, there was a transition into the main area. The bathroom is usually created in a section within the main area, separated by a difference in ground level. Depending on the size of the Village Chambers, the horse/barn area is usually located in the hayat or is adjacent to the Village Chambers. In this context, the Village Chambers that have survived to the present day in the villages of Keskin district of Kırıkkale as the main plan typology are divided into two plan typologies as with hayat (25) and without hayat (21) (Tables 1 and 2).

Table 1 plan sketches village chambers with hayat in Keskin District of Kırkkale Province

		With Hayat- Village Chamber			
Plan Sketch					
		Hacıyılar's Chamber / Armutlu Village	Aygörlü's Chamber / Armutlu Village	Gaziler's Chamber / Armutlu Village	İlyezgil's Chambers / Cebraili V.
		Kellerin's Chamber / Cebraili Village	Olcaylar's Chamber / Cebraili Village	Karaoğlanlar's Chamber / Cebraili V.	Ersarılar's Chamber / Gülkonak V.
	Atakullar's Chamber / Gülkonak Village	Bettesler's Chamber / Kaçak Village	Atasayarlar's Chamber / Kaçak V.	Acarlar's Chamber / Kaçak Village	
	Kamil Yiğit's Chamber / Kevenli Village	Tatar Hakkı's Chamber / Polatyrdu V.			

Table 2 Plan sketches village chambers without hayat in Keskin District of Kırkkale Province

		Without Hayat- Village Chambers			
Plan Sketch					
		Gocuklar's Chamber / Armutlu Village	Aktürkler's Chamber / Cabatobası V.	Kirimli's Chamber / Cabatobası V.	Aksanlar's Chamber / Eminefendi V.
		Köksal's Chamber / Eminefendi V.	Molla Haydar's Chamber / Eminefendi V.	Okkalar's Chamber / Gökteş V.	Halların Şidit's Chamber / Gökteş V.
		Eğri Hasan's Chamber / Gökteş Village	Çetinerler's Chamber / Polatyrdu V.	Mahliler's Chamber / Kasımağa V.	Meraller's Chamber / Kasımağa V.
		Cemnin Mehmet's Chamber / Kevenli V.			

Facade features

The right, left, and back facades of the Village Chambers examined in the rural area of the Keskin District in Kırıkkale Province are plain, and the front facades are the main facades. The window and door openings on the front facades, the hayat space if present, and the poles supporting the upper cover add dynamism to this facade. The front facades of the inaccessible Village Chambers are listed in Tables 3 and 4.

Table 3 Facades of village chambers with hayat in the rural area of Keskin district in Kırıkkale province

		With Hayat- Village Chambers			
Front Facades					
	Haciziyalar's Chambers/Armutlu V.	Aygörler's Chamber/ Armutlu V.	Gaziler's Chamber/ Armutlu V.	İlyezgil's Chamber/Cebrailli V.	
					
	Keller's Chamber/Cebrailli Village	Olcaylar's Chamber/ Cebrailli V.	Karaoğlanlar's Chamber/ Cebrailli V.	Ersarlar's Chamber/Gülkonak V.	
					
	Atakullar's Chamber/Gülkonak V.	Bettesler's Chamber Kaçak V.	Atasayarlar's Chamber/ Kaçak V.	Acarların's Chamber/ Kaçak V.	
					
	Kamil Yiğit's Chamber/ Kevenli V.	Mehmet Yiğit's Chamber/ Kevenli V.	Tatar Hakkı's Chamber/ Polatyrdu V.		

Table 4 Facades of village chambers without hayat in the rural area of Keskin district in Kırıkkale province

		Without Hayat- Village Chambers			
Front Facades					
	Gocuklar's Chamber/ Armutlu V.	Aktürkler's Chamber/Cabatobası V.	Kirimli's Chamber/ Cabatobası V.	Aksanlar's Chamber/Eminefendi V.	
					
	Köksal's Chamber/ Eminefendi V.	Molla Haydar's Chamber/ Eminefendi V.	Okkalar's Chamber/ Gökteş V.	Halların Şidit's Chamber/Gökteş V.	
					
	Eğri Hasan's Chamber/ Gökteş V.	Çetinerler's Chamber/ Polatyrdu V.	Mahlileri's Chamber/ Kasımağa V.	Meraller's Chamber/ Kasımağa V.	
					
	Çemenin Mehmet's Chamber/ Kevenli V.				

The Village Chambers examined are generally single-story. The ground floor of the majority of two-story Village Chambers is a horse/barn area. Of the 43 Village Chambers that can be entered and observed externally, 12 are barns+1, 28 are single-story, and 3 are two-story. The stone material of the Village Chambers, whose materials are reflected on the outside, is unplastered and unpainted, while the front facades of the adobe material are generally adobe plastered and painted, and the other facades are plastered and unpainted. There are also examples of all facades plastered and painted, and some examples that have undergone intervention have cement-based plasters (Table 5).

Table 5 Facade features of 28 village chambers entered in the rural area of Keskin district in Kırkkale province

The name of the Village Chambers	Number of Storey	Facade Cladding		Hayat (Present/Absent)
		Entrance Facades	Other Facades	
Hacıziyalar's Chamber/Armutlu Village	2	Cement Plaster + Paint	Cement Plaster + Paint	Present
Aygörler's Chamber/ Armutlu Village	Barn+1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Gaziler's Chamber / Armutlu Village	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster + Paint	Present
İlyezgil's Chamber /Cebraili Village	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Kellerin's Chamber /Cebraili Village	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Olcaylar's Chamber /Cebraili Village	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Karaoğanlar's Chamber /Cebraili Village	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Ersarılar's Chamber /Gülkonak Village	Barn+1	Cement Plaster + Paint	Cement Plaster + Paint	Present
Atakulları's Chamber /Gülkonak Village	2	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster + Paint	Present+intervention
Bettesler's Chamber /Kaçak Village	Barn+1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster + Paint	Present
Atasayarların Chamber /Kaçak Village	1	Cement Plaster + Paint	Cement Plaster	Present
Acarlar's Chamber /Kaçak Village	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster + Paint	Present
Kamil Yiğit's Chamber /Kevenli Village	2	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Mehmet Yiğit's Chamber /Kevenli Köyü	Barn+1	Adobe Plaster	Adobe Plaster	Present
Tatar Hakkı's Chamber /Polatyurdu V.	1	Adobe Plaster + Paint	Adobe Plaster	Present
Gocukları's Chamber / Armutlu Village	1	Cement Plaster + Paint	Cement Plaster + Paint	Absent
Aktürkler's Chamber /Cabatobası Village	1	Stone	Stone	Absent
Kirimli's Chamber Cabatobası Köyü	1	Stone	Stone	Absent
Aksanlar's Chamber /Eminefendi Village	1	Cement Plaster + Paint	Cement Plaster	Absent
Köksallar's Chamber /Eminefendi Village	1	Stone	Stone	Absent
Molla Haydar's Chamber /Eminefendi V.	1	Stone	Stone	Absent
Okkalar's Chamber /Göktaş Köyü	1	Stone	Stone	Absent
Halların Şidit's Chamber /Göktaş Village	1	Stone	Stone	Absent
Eğri Hasan's Chamber Göktaş Köyü	1	Stone	Stone	Absent
Çetinerler's Chamber Polatyurdu Village	1	Adobe Plaster	Adobe Plaster	Absent
Mahliler's Chamber /Kasımağa Village	1	Adobe Plaster	Adobe Plaster	Absent
Meraller's Chamber /Kasımağa Village	1	Adobe Plaster	Adobe Plaster	Absent
Çemenin Mehmet's Chamber /Kevenli V.	1	Cement Plaster + Paint	Cement Plaster + Paint	Absent

Material and construction technique

In all village chambers examined in the villages of Armutlu, Cebraili, Cabatobası, Göktaş, Eminefendi, Kaçak, Gülkonak, Kevenli, Kasımağa, Polatlı located in the rural areas of Keskin District in Kırkkale province, the construction system is adobe or stone masonry on stone foundations. In the walls of the structures, adobe material was used in Armutlu, Cebraili, Kaçak, Kasımağa, Kevenli, and Polatyurdu villages, and stone material was used in Cabatobası, Eminefendi, and Göktaş villages. In Gülkonak Village, adobe and stone were used together on the walls of the structures. In all villages examined, wood was used as a construction material in the ceilings and interior architectural elements of the village chambers (Figure 7 and 8). Although the materials used in the region, which has a continental climate, are suitable for the climate characteristics, stone material was also used in the construction of the Village Chambers according to the abundance of materials obtained from the nearby environment.

Figure 7 Construction technique and material use in respectively Hacı Haydar's Chamber (Kaçak Village), Kamil Yiğit's Chamber (Kevenli Village), Kirimli's Chamber (Cabatobası Village), Okkalar's Chamber (Göktaş Village), respectively (Author Archive)

Figure 8 Interior wooden architectural elements in Karaoğlanlar's Chamber (Cebrailli Village), Ersarılar's Chamber (Gülkonak Village), Tatar Hakkı Ağa's Chamber (Polatyurdu Village), respectively (Author Archive)

Interior features

Most mabeyns, which are service areas, have built-in cupboard. The prayer area in the main area was separated by a step difference in elevation and railings in the 11 Village Chambers. No distinction was made between the prayer areas in others. It was observed that there were built-in cupboards, fireplaces, benches, and sergens (shelves) in the main area (Figure 9, 10, and 11).

Figure 9 Interior architectural elements in Aygörler's Chamber (Armutlu Village), İlyezgil's Chamber (Cebrailli Village), Molla Haydar's Chamber (Eminefendi Village), respectively (Author's Archive)

Figure 10 Built-in wardrobes in the interior in the Gocuklar's Chamber (Armutlu Village), the Aksan's Chamber (Eminefendi Village), the Hakkı's Chamber (Kevenli Village), the Çetin's Chamber (Polatyurdu Village), respectively (Author's Archive)

Figure 11 Windows and doors in Betteşler's (Hacı Ka's) Chamber (Kaçak Village), Mahliler's Chamber (Kasımağa Village), İlyezgili's Chamber (Cebrailli Village), Hacı Haydar's Chamber (Kaçak Village), Karaoğlanlar's Chamber (Cebrailli Village), Aygörler's Chamber (Armutlu Village), respectively (Author's Archive)

Preservation and usage status of village chambers

In the villages of the Keskin district of Kırıkkale, 43 existing Village Chambers have been identified in only 10 villages. It was learned from the local people that seven more Village Chambers were demolished in these 10 villages. These chambers, which were used in the past as places for hosting guests, law, education, entertainment, and gatherings, as well as mosques in villages that did not have mosques, have proven their existence as important structures in village settlements.

When the usage status of the 43 Village Chambers examined in this study is considered, it is observed that 18 remained in their original use, eight have been converted into residences, five into storage spaces, and six are currently unused. Six Village Chambers were also in state of ruin, which were about to be demolished (Figure 12) (Table 6). Village Chambers that are not currently used as lodging houses are generally located on the main road route in the Keskin countryside. It has also been observed that families who built Village Chambers positioned their own residences nearby and that these chambers served as landmarks in the villages (Figure 13). From the interviews, it was learned that vendors such as hawkers who come to the village also sell goods in the Village Chambers, which are still used as gathering places for events, such as funerals, weddings, and farewells for soldiers.

Figure 12 Dilapidated and neglected Village Chambers in Hakkılar’s Chamber (Kevenli Village), Eğri Hasan’s Chamber (Göktaş Village), Köksallar’s Chamber (Eminefendi Village), Polatlı’s Chamber (Armutlu Village), respectively (Author Archive)

Table 6 Preservation and usage status of village chambers in villages

The Name of the Village	Preservation Status						Total
	Solid				Wrecks	Ruined	
	Today's Function						
Original	Housing	Warehouse	Not used				
Armutlu	3	3	1	2	-	-	9
Cabatobası	-	-	2	-	1	1	4
Cebrailli	4	1	-	-	-	1	6
Eminefendi	2	1	-	-	1	-	4
Göktaş	-	-	1	-	3	1	5
Gülkonak	2	-	-	-	1	-	3
Kaçak	3	-	-	1	-	-	4
Kasmağa	1	2	-	-	-	3	6
Kevenli	3	1	-	2	-	-	6
Polatyurdu	-	-	1	1	-	1	3
Total	18	8	5	6	6	7	50

Figure 13 Village Chambers located at the triangulation points of the settlements, Gülkonak Village (Processed from Google Earth, 2022)

Conclusions and recommendations

Rural settlements and architecture have been shaped by natural and human elements such as topography, climate, water resources, local materials and construction techniques, needs, production methods, religious beliefs, traditions, and customs. Village Chambers have also emerged and spread as a product of the common culture under natural and human elements in Anatolia. In this context, in many studies conducted on Village Chambers in Anatolia such as Karpuz (2001) in the Konya rural area, Abdurrezzak (2015) in the Kastamonu rural area, Ersoy (2018) in the Yozgat rural area, Özdeğer (2019) in the Sivas rural area, Acar (2021) in the Kütahya rural area, and Kara and Bayraktar (2024) in the rural area of Eskişehir, reflections of this common culture have been seen in the settlement, usage functions, construction materials and techniques, spatial organization, and decorative elements in their architecture in the rural area of Keskin district in Kırıkkale Province. The village chambers in Keskin, which are the products of the common shared culture of Anatolia and are still actively used as gathering places for holidays, weddings, funerals, and socialization, while continuing to maintain their cultural place, symbolizing unity for cooperation.

As in many parts of Türkiye, migration has played a vital role in the change and deterioration of settlements and architectural heritage in the rural areas of the Keskin district in Kırıkkale. This process has led to the abandonment and disuse of various structures, such as housing, schools, health centers, village halls, and mosques. With the spread of technology in rural areas, production methods have transformed the socio-economic and sociocultural infrastructure. These changes have caused concrete rural architecture to remain idle, deteriorate, or lose its originality, and affect intangible cultural heritage, such as cooperation, hosting guests, and harvest season festivals.

In recent years, rural settlements and architecture have begun to gain importance in overcoming problems such as globalization, climate change, natural resource pollution, and epidemics. Therefore, sustainable rural development projects play a crucial role in preserving and transferring rural areas, many of which face significant challenges, to the future. To achieve this, it is essential to implement economic incentives, improve services in education, healthcare, culture, and infrastructure; create an inventory for the protection of rural settlements and architecture, combine local materials with new technologies to ensure sustainable material production; and modernize agricultural and animal livestock practices. These efforts must be carried out through a multidisciplinary approach with experts from disciplines, such as architecture, engineering, urban and regional planning, economics, public administration, and sociology.

As a result, it has been observed that Village Chambers in Keskin rural area, whose number is decreasing daily, are important public structures in rural settlements and cultures. It is thought that the identification and inventory of these Village Chambers will undertake a locomotive role in rural development projects as sociocultural structures in future conservation studies.

Author contribution

Both authors contributed equally to this study.

Conflict of interest declaration

Our article titled "Village Chambers and Architectural Features in Turkish Culture: Keskin Villages of Kırıkkale" has no financial conflicts of interest with any institution, organization, or person. The authors declare that they have no conflicts of interest.

References

- Abdurrezzak, A. O. (2015). Yaygın eğitim bağlamında sosyo-kültürel işlevleri açısından köy odaları: Kastamonu örneği [Village guest rooms in the context of non-formal education: Socio-cultural functions—The case of Kastamonu]. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 33–47.
- Bektaş, C. (1991). *Çağdaş Türk evini oluşturacak yaşama kültürü* [The culture of living that will shape the contemporary Turkish house]. Kültür Bakanlığı Halk Kültürü Araştırma Dairesi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *100 soruda Türk folkloru* [Turkish folklore in 100 questions] (Cilt 1). Gerçek Yayınevi.
- Bozkurt, T. (2016). Konya-Gökyurt (Kilistra) köy odaları [Village guest rooms in Konya-Gökyurt (Kilistra)]. *Millî Folklor*, 28(109).
- Bulut, M. (2017). Sivas İlbeyli köy odaları [Village guest rooms in Sivas İlbeyli]. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 13–31.
- ÇEKÜL Vakfı. (2012). *Anadolu'da kırsal mimarlık* [Rural architecture in Anatolia]. Bursa Büyükşehir Belediyesi; Tarihi Kentler Birliği; ÇEKÜL Vakfı.
- Eres, Z. (2013). Türkiye'de geleneksel kırsal mimarinin korunması: Tarihsel süreç, yasal boyut [Conservation of traditional rural architecture in Turkey: Historical process and legal dimension]. In K. K. Eyüpgiller & Z. Eres (Eds.), *Mimari ve kentsel koruma: Prof. Dr. Nur Akın'a armağan* [Architectural and urban conservation: Festschrift for Prof. Dr. Nur Akın] (pp. 457–469). YEM Yayınları.
- Ezer, F. (2020). Köy enstitülerinin Türk eğitim tarihindeki yeri ve önemi [The place and importance of Village Institutes in the history of Turkish education]. *Belgi Dergisi*, 2(19), 1786–1804.
- ICOMOS. (1964). *Venedik Tüzüğü* [Venice Charter]. Retrieved September 27, 2023, from <http://www.icomos.org.tr/>
- ICOMOS. (2001). *The International Day for Monuments and Sites*. Retrieved June 27, 2023, from <http://www.icomos.org.tr>
- ICOMOS. (2017). *IFLA principles concerning rural landscapes as heritage*. Retrieved September 27, 2024, from <http://www.icomos.org.tr/>
- Kara, D., & Bayraktar, Z. (2024). Geleneksel Sivrihisar köy odalarından örnekler [Examples from traditional Sivrihisar village guest rooms]. *Folklor Akademi Dergisi*, 7(1), 1–11.
- Karakaya, Y. (2017). *Köy odaları ve oda yarenlikleri: Ayakta kalan köy odaları* [Village guest rooms and “oda yarenliği”: Surviving village guest rooms]. Gökçe Ofset.
- Karpuz, H. (1984). *Türk İslam mesken mimarisinde Erzurum evleri* [Erzurum houses in Turkish-Islamic domestic architecture]. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Karpuz, H. (2021). *Anadolu köy odalarından örnekler* [Examples of village guest rooms from Anatolia]. Arkadaş Basım.
- Köy Kanunu [Village Law], Kanun No. 442. *Resmî Gazete* [Official Gazette], Sayı 68 (April 7, 1924).
- Kuban, D. (1982). *Türk ve İslam sanatı üzerine denemeler* [Essays on Turkish and Islamic art]. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu [Law on the Conservation of Cultural and Natural Assets], Kanun No. 2863. *Resmî Gazete* [Official Gazette], Sayı 18113 (July 23, 1983).
- Kurtuluş, V. B., & Uluç, A. (2021). Antalya-Korkuteli, Susuz Beğiş Köyü'ndeki konutların mekansal özellikleri [Spatial characteristics of houses in Susuz Beğiş Village, Korkuteli (Antalya)]. In N. Şahin Güçhan (Ed.), *Prof. Dr. Ömür Bakırer armağanı* [Festschrift for Prof. Dr. Ömür Bakırer]. ODTÜ Yayıncılık.
- Naldan, F. (2020). Erzincan-Çayırılı ilçesi Başköy köy odaları [Village guest rooms of Başköy, Çayırılı (Erzincan)]. *Millî Folklor*, 16(126), 249–263.
- Ölçer, M. (2000). *Safranbolu Yörük Köyü: Geleneksel yaşam biçimi ve evleri* [Safranbolu Yörük Village: Traditional lifestyle and houses] (C. M. Hersek, Ed.). Kuban Matbaacılık.
- Özdeğer, M. O. (2019). *Sivas İlbeyli köylerinde köy odaları* [Village guest rooms in Sivas İlbeyli villages] [Yüksek lisans tezi/Master's thesis, Gazi Üniversitesi/Gazi University]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özhan, M. (1986). Kırşehir ili Kızılca Köyünde oynanan dramatik köy seyirlik oyunlarından örnekler [Examples of dramatic village theatrical plays performed in Kızılca Village (Kırşehir)]. In *Türk folklorundan derlemeler* [Compilations from Turkish folklore]. Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Saluk, Y. (2016). *Kırıkkale Keskin'in kültür mirası: Orta Anadolu'da bir belgeleme ve koruma çalışması* [Cultural heritage of Kırıkkale Keskin: A documentation and conservation study in Central Anatolia]. Literatür Kitabevi.
- Sevindik, A. (2018). Köy odalarından hareketle bir Orta Anadolu köyünün halk hukuku algısı [Perception of folk law in a Central Anatolian village based on village guest rooms]. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (39), 27–48. <https://doi.org/10.21497/sefad.443331>
- Tezcan, M. (2019). Bir yaygın eğitim kurumu olarak Çankırı Yârân örgütü [Çankırı Yârân organization as a non-formal education institution]. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 335–352.
- Tosun, E. (2019). *Kırıkkale Keskin ilçesindeki Türk mimari eserleri* [Turkish architectural works in Kırıkkale Keskin district] [Yüksek lisans tezi/Master's thesis, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Ankara Hacı Bayram Veli University]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yavuz, S. (2020). Türkiye'de iç göç dinamikleri [Internal migration dynamics in Turkey]. In F. Güllüoğınar (Ed.), *Göç sosyolojisi* [Sociology of migration]. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. (E-ISBN 978-975-06-4118-3)

Legislation

- Köy Kanunu [Village Law], Kanun No. 442 (18 Mart 1924). *Resmî Gazete* [Official Gazette], Sayı 68 (7 Nisan 1924).
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu [Law on the Conservation of Cultural and Natural Assets], Kanun No. 2863 (21 Temmuz 1983). *Resmî Gazete* [Official Gazette], Sayı 18113 (23 Temmuz 1983).

Türk Kültüründe köy odaları ve mimari özellikleri: Kırıkkale Keskin köyleri¹

İbrahim Mutlu² , Emine Saka Akın³

² Yüksek Mimar, Kırıkkale, Türkiye; ³ Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Trabzon, Türkiye.

ÖZET

Gelişen teknolojiye bağlı olarak insanın yerine makinenin geçmesi, kırsal alanlardaki üretim biçimlerini değiştirmiş ve beraberinde pek çok sorunu getirerek kırsal alanlardan kentlere doğru göçlerin önünü açmıştır. Türkiye’de 1980 yılından itibaren kırsal alanlardan kentlere doğru artan göçler, köylerin nüfuslarını iyice azaltarak süregelen sosyo-kültürel yapının değişmesine ve mimarilerin bakımsız ve atıl kalarak yok olmasına neden olmuştur. Bu çalışmada da kırsal alanlarda misafir ağırlama işlevi ile inşa edilen ve doğal-kültürel verilerle şekillenmiş Köy Odaları ele alınmıştır. Orta Asya’dan Anadolu’ya kadar geniş bir coğrafyada kendine yer bulan Köy Odaları sadece misafir ağırlama işlevinden öte birlik beraberliği simgeleyen, kırsal alanlarda insanları eğiten, sosyal kontrolü kuran ya da uzun kış gecelerinde eğlence/ sohbet etmeye olanak sağlayan çok işlevli sosyo-kültür merkezleridir. Bu kültürel mirasların tespit edilmesi amacı ile Kırıkkale ili, Keskin ilçesinde yer alan 55 köy ele alınmıştır. Yapılan ön alan çalışması ile 10 köyde ayakta kalan 43 ve yıkılan yedi olmak üzere 50 köy odası tespit edilmiştir. Ayrıca geçmişte 27 köyde toplamda 97 köy odası olduğu da köy muhtarları ve yaşlı kişilerden öğrenilmiştir. Yapılan literatür çalışması ile köyler ve köy odaları hakkında bilgiler elde edilmiş ve alan çalışması yapılmıştır. Köylerde ayakta kalan 28 köy odasında rölöve çalışması yapılarak plan, cephe, yapım tekniği ve malzeme özellikleri ortaya konularak tipolojileri belirlenmiştir. Ayrıca içine girilemeyen köy odaları da dışarıdan cephe ve malzeme özellikleri bakımından irdelenmiştir. İncelenen Köy Odalarının Anadolu’nun farklı yörelerinde yer alan Köy Odaları ile benzer mimari tipolojiye sahip olduğu, sayılarının her geçen gün azaldığı ve kırsal alanların bozulduğu görülmüştür. Sonuç olarak, Anadolu’da kırsal alanların korunması ve kalkınmasında sosyo-kültürel yapılar olarak dönüştürülme potansiyeline sahip Köy Odalarının tespit edilmesi, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması elzemdir. Yoğun kentleşme, iklim değişikliği, salgın hastalıklar gibi küresel sorunların aşılmasında kırsal yerleşim ve mimariler ile ilgili gelecekte yapılacak koruma ve kırsal kalkınma projelerinde bu çalışmanın altlık oluşturacağı düşünülmektedir.

ANAHTAR KELİMELELER

Kırsal yerleşim, kültürel miras, tipoloji, doğal ve sosyo-kültürel çevre, koruma.

Giriş

Kent-kır ayrımının keskin olmadığı Sanayi Devrimi’ne kadar yerleşim ve mimariler doğal ve beşerî faktörler doğrultusunda oluşmuş ve gelişmiştir. Sanayi Devrimi ile doğaya meydan okuyan mimariler, değişen kültür, aile/demografik yapı, ihtiyaç ve beklentiler kentleri karmaşık bir yapıya büründürmüştü ve kent-kır arasındaki farklılıkları derinleştirmiştir. Kırsal alanlarda tarımda makineleşmenin başlamasının yanı sıra zamanla ortaya çıkan mülkiyet problemleri, büyük arazilerin parçalanmasına neden olarak kırsalda iş gücü fazlasını ortaya çıkarmıştır. Bu durum ciddi ekonomik sorunlar ortaya çıkararak kırsal alanlarda yaşayan insanların kentlere göç etmesine neden olmuştur. Bu göçler sadece bir nüfus hareketi olmayıp altında ekonomik,

¹ Bu çalışma “Kırsal Mimari ve Kırsal Mimari Yerleşim Morfolojisinde Köy Odalarının Yeri, Mimari ve Kültürel Özellikleri: Kırıkkale Keskin Köy Örnekleri” başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir (Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, 2023).

kültürel, sosyal pek çok değişimi ve sorunu beraberinde getirmiş ve kırsal alanların boşalmasına, değişmesine ve bozulmasına neden olmuştur.

Avrupa'da Sanayi Devrimi ile kırsaldan kentlere göç kendini 18 ve 19. yüzyıllarda gösterirken Türkiye'de 1950'lerde başlamış ve 1980'lerde hız kazanmıştır (Yavuz, 2020: 94). Bu göç hareketleri ile nüfusu azalan kırsal yerleşimler boşalmış ve kırsal mimari ürünleri atıl ve bakımsız kalmış ve hatta yok olmaya başlamıştır. Bu şekilde bozulan kırsal yerleşimlerin korunmasına dair ilk çalışmalar Avrupa'da 1962 yılında, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) "Yerleşmelerin ve Doğal Çevre Ortamlarının Kimliğinin ve Çekiciliğinin Korunması Konferansı" ile aldığı tavsiye kararı ile başlamıştır (Eres, 2013: 458). Kentsel ve kırsal dokuların korunması ile ilgili Venedik Tüzüğü'nde (1964) alınan kararlar ise dönüm noktası olmuştur (ICOMOS, 1964). Sonrasında Granada'da (1977) yapılan "Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari" adlı sempozyumda kırsal yerleşimlere ait tüm somut ve somut olmayan varlıklara vurgu yapılmıştır. Avrupa Konseyi 1989 yılında tarımsal üretimin kırsalda zayıflamasına bağlı olarak kırsal mirasın kaybolmaya başladığını aldığı tavsiye kararları ile vurgulamıştır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Kurulu (ICOMOS), 2001 yılında "Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü" etkinliğinde "tarihi köylerimizi koruyalım" teması ile kırsal mimarideki farkındalığı artırmıştır. Avrupa Parlamentosu öncülüğünde de 2006 yılında Strazburg'da kırsal alanların korunmasına ilişkin etkinliklerde "Avrupa'nın Kırsal ve Ada Bölgelerindeki Doğal, Mimari ve Kültürel Mirasın Korunması Kararları" alınmıştır (Eres, 2013: 460-461). ICOMOS'un 2017 yılında Genel Kurulunda kabul edilen "Miras Olarak Kırsal Peyzaj Alanlarına İlişkin İlkeler" ile kırsal peyzaj alanlarını, "*topluluklar tarafından atfedilmiş kültürel anlamlar da taşıyan çok yönlü kaynaklar olup; çevresel, kültürel, sosyal, politik ve ekonomik koşullarla uyum içinde olan somut ve somut olmayan mirası oluşturmaktadır*" şeklinde tanımlamıştır (ICOMOS, 2017).

Türkiye'de ise kırsal alanlar ile ilgili Cumhuriyet'in ilanından sonra 1924 yılında çıkarılan 442 sayılı "Köy Kanunu" dikkati çeker. Ancak bu kanunda her ne kadar kırsal yerleşimlere dair bazı tanımlamalara yer verilmiş olsa da korunmaları ile ilgili bir düzenleme yoktur. Ancak, bu kanunda her köyde bir Köy Odası bulundurulma zorunluluğu getirilmiş ve Köy Odaları, köyle ilgili her türlü sorunun görüşüldüğü ve kararların alındığı mekanlar olarak tanımlanmıştır (T.C. Resmî Gazete, 18 Mart 1924, Sayı:68). Kırsal alanların korunması ile doğrudan ilgisi olmasa da 22 Nisan 1940 tarihli ve 4491 sayılı "Köy Enstitüleri Kanunu" Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ilk eğitim projesi de kırsal alanlara farkındalık getirmiştir (Ezer, 2020:1788). Günümüzde kültür varlıklarının korunması ile ilgili 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda (1983) kırsal alanların korunması ile ilgili bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Ayrıca, 2013 yılında yürürlüğe giren 6360 Sayılı kanunla nüfusu beş binin altında olan yerler mahalleye dönüştürülerek Büyükşehir Belediyelerine devredilince Büyükşehir Belediyesi kapsamında olan illerde kır-kent ayrımı yok edilmiştir (Kurtuluş & Uluç, 2021: 300). Ancak, Türkiye'de kırsal alanların korunmasına dair açık bir kanun bulunmasa da kırsal alanların geliştirilmesine yönelik projeler yapılmıştır. Ulusal ölçekte Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alan, Merkez Köy Projesi, 1969 yılında geliştirilerek seçim bildirgesi olarak kamuoyunda yer bulmuştur (Çolakoğlu, 2007:189). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile 1978 yılında "Köy-Kent" ve 2008 yılında Toplu Konut İdaresi'nin (TOKİ) başlattığı "Tarım Köy" projeleri; yerel ölçekte ise 2020 yılında Kırıkkale'de "En Güzel Köy Benim Köyüm" ve 2019 başlatılan ancak Covid salgını ile 2022 yılında Sivas'ta uygulamaya giren "Sivas Köy Odası Sohbetleri" gibi projeler bulunmaktadır.

Son yıllarda dünyada yaşanan iklim değişikliği, ekolojik sorunlar, kıtlık gibi sorunların aşılmasında kırsal alanlara yönelik kalkınma politikalarına önem verilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda kırsal yerleşme ve mimari unsurlarının tespit ve analiz edilmesi sürdürülebilir kırsal kalkınma projelerinin altlığını oluşturacaktır. Bu çalışma kapsamında da kırsal yerleşimlerin şekillenmesinde önemli yerleri bulunan Köy Odalarının kırsal yerleşimler içerisindeki yeri, sosyo-kültürel işlevleri ve mimari unsurlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik Kırıkkale ili Keskin ilçesi köyleri örneğinde Köy Odaları ele alınmıştır.

Köy odası kavramı ve işlevleri

Gezgin, tüccar ya da herhangi bir nedenle yolculuk edenlerin ağırlandığı Köy Odalarının tarihi Orta Asya'dan başlayarak Anadolu ve Balkanlara kadar uzanır (Karpuz, 2021). Genellikle ticaret yolları üzerindeki köylerde yoğunluk kazanan Köy Odalarının temel işlevi misafir ağırlamadır. Bu işlev ile inşa edilen Köy Odaları zamanla köylülerin birçok etkinliğinin düzenlendiği mekanlar olarak da farklı işlevler üstlenmişlerdir (Sevindik, 2018: 36). Anadolu'da yer alan Köy Odaları misafir ağırlama dışında yerel halkın eğlenme ve eğitilmesine, hukuk/ sosyal kontrolün sağlanması ve toplanılmaya, birlik beraberlik ve milli ruhun oluşmasına, mimari miras ve kültürel belleğin sürdürülmesine olanak veren işlevleri ile kırsalda kültür merkezi niteliğindeki yapılardır. Kısaca Köy Odaları yeri geldi mi mahkeme salonu, karargâh, yerine göre revir ya da bir okul ya da bir mescit ya da bir eğlence merkezi olarak esnek bir kullanıma sahiptir.

Misafir ağırlama

Misafirperverlik Türk toplumunda yüzyıllardır devam ettirilen kültürel miraslardan biridir. İslamiyet öncesi Orta Asya'da Türk boyları seyahat edenleri yerleşimleri içerisinde kendi ya da konuk çadırlarında misafir ederek bir gelenek oluşturmuşlardır (Karpuz, 1984). Bu gelenek Türkmenistan ve Özbekistan'da zengin ailelerin avlularında "Mihmanhane", İç Anadolu'da "Köy Odası", farklı bölgelerde ve balkanlarda "Yaren Odası" ya da "Konuk Odası" adlarıyla kalıcı yerleşimlerde de devam ederek günümüze kadar gelmiştir (Karpuz, 2021).

Misafirlerin her türlü ihtiyaçlarının köylüler tarafından karşılandığı bu mekanlar Türk toplumunun konukseverliğinin simgesi olmuştur. Anadolu yol güzergahında yer alan Köy Odalarında Osmanlıların son dönemlerinde coğrafyacılar, batılı seyyahlar, araştırmacılar da konaklamıştır. Bu şekilde Köy Odalarında kalan batılı yazar, seyyah ve aynı zamanda casus olan Getrude Bell, Köy Odalarından bahsetmiştir (Bozkurt, 2016: 202-216). Yine Alman arkeolog ve İslam Sanatı uzmanı Friedrich Sarre, 1895 yıllarında Anadolu'da yapmış olduğu araştırmalar sırasında lüks Alman otelleri yerine mekânsal anlamda sade olan Köy Odalarını tercih etmiştir. Bunun nedenini de Köy Odalarında basit ve tatsız Alman yemekleri yerine zengin ve lezzetli menüye sahip yemeklerin olduğunu ve konukseverliğin en iyi şekilde yansıtıldığını aktarmıştır. Ayrıca Sarre, Konya'nın Ilgın ilçesine bağlı Balkı köyünde bir Köy Odasını fotoğraf ve çizimler eşliğinde anlatmış, son derece güzel manzaraya sahip, ağaçlar altında yer alan Köy Odalarının mükemmel ahşap işçiliğine ve geometrik motiflerine değinmiştir (Bozkurt, 2016: 209).

Eğlence ve eğitim

Köy Odalarında uzun kış gecelerinde yapılan sazlı-sözlü sohbetlerin ve oynanan oyunların eğlendirici yönlerinin yanı sıra eğitici yönlerinin de olduğu bilinmektedir. Bu oyunlar vasıtasıyla köylerdeki toplumsal yaşayış ve kuralları nesilden nesillere aktarılmıştır (Özhan, 1986). Ayrıca, Köy Odalarının Anadolu'da yaygınlaştığı 19. ve 20. yüzyıllarda okuma-yazma oranı %5'in altında (T.C. Resmî Gazete, 18 Mart 1924, Sayı:68) olduğundan kırsal alanlarda sözlü edebiyat geleneği de gelişmişti. Köy Odalarında uzun kış gecelerinde karşılıklı sözlü atışmalar, maniler, Hz. Muhammed'in hayatı, Battal Gazi, Karacaoğlan ve kesik baş hikayeleri gibi Anadolu ozanlarının şiirlerinin ve hikayelerinin sözlü paylaşıldığı bilinmektedir (Karakaya, 2017: 58). Yine Pertev Naili, hikayecilerin Köroğlu, Tahir ile Zühre, Kerem ile Aslı gibi hikayelerin Kars, Çukurova, Maraş, Güneydoğu Anadolu yörelerinde anlatıldığını belirtmektedir (Boratav, 1969: 35, 61).

Hukuk, sosyal kontrolü sağlama ve toplanma

Köy Odalarında Kur'an okunarak başlanan sohbetlerde öncelikli olarak köyleri ile ilgili her türlü değerlendirmeler yapılırdı. Odalar köylerde düzeni korumak için önem arz eden mekanlardır. Bu mekanlarda gün içinde basit yanlışları bulunanlara, adap ve erkana uymayanlara ders verici nitelikte basit cezalar verilirdi (Tezcan, 2019: 342). Yine, Odanın bakımı, gelir ve giderden sorumlu olan her yıl seçilen bir kişi vardır ve bu kişi iç düzeni sağlamaktan sorumludur (Sevindik, 2018: 35). Köy odaları bu yönüyle hukuksal bir işlev üstlenirken, aynı zamanda sosyal bir kontrolü de

sağlamaktaydı. Köylerde mahkemelik işi olanlar Köy odalarında uzlaştırılırdı, dargın olanlar barıştırılırdı (Karakaya, 2017: 58). Köyleri ile ilgili yapılacak görevler, paylaşımlar ve düzenlemelerin tartışılıp karara bağlanması için de bir toplanma mekânı olarak işlev gören köy odaları eğer köyde cami yoksa cemaatle namaz kılmak için de kullanılmışlardır (Karakaya, 2017: 55).

Berberlik ve milli ruhun oluşturulması

Köy odaları düğün, cenaze, asker uğurlama gibi faaliyetlerde kullanıldığı gibi hasat zamanı insanların imece usulü ile birbirlerine yardım ederek yardımlaştığı mekanlar olarak da kullanılmıştır (Karakaya, 2017: 53). Bu nedenle insanların bir araya gelmesine olanak sağlayan Köy Odaları birlik beraberliğin oluşturulması işlevine de sahiptir.

Kurtuluş Savaşı sırasında kağnılarla mermilerin taşınması v.b. planların yapıldığı Köy Odaları, milli ruhun ortaya çıkmasında önemli roller üstlenmiştir (Abdurrezzak, 2015: 37). 2010 yılında Yozgat Bağyazı (Rızvan) köyünde yer alan Şevket Ağa'nın odasında yapılan tadilat sırasında İngilizlerin Çanakkale Savaşı yenilgisinin nedenlerini ortaya koymak için Anadolu'ya gönderdiği heyetin sonuç raporu bulunmuştur. Bu rapor, hemen hemen her köyde "Oda" adını verdikleri bir akademinin olduğunu, burada eğitim alanların vatanları için ölmeyi şeref saydıkları ve bu nedenle de yenilmediklerini ifade eder (Karakaya, 2017: 260). Köy Odaları görüldüğü üzere Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'da milli ruhun ortaya çıkmasında önemli bir işleve sahip olmuştur.

Mimari miras ve kültürel belleğin sürdürülmesi

Yukarıda belirtildiği gibi geçmişte köklü bir kültürün ürünü olan Köy Odaları aynı zamanda tarihi olaylara da şahitlik etmiştir. Bu yönü ile kültürel mimari miras niteliğine sahip Köy Odaları, işlevleri ile kültür aktarımı yapan ve kültürel belleğin sürdürülebilmesine olanak sağlayan kırsal alanların önemli sosyo-kültürel mekanlarıdır.

Köy odalarının mimari özellikleri

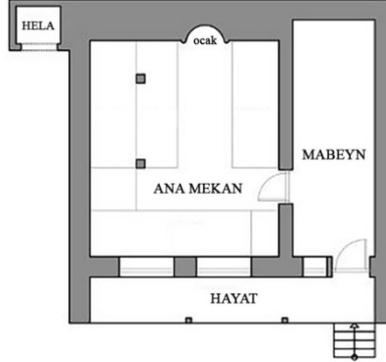
Kırsal yerleşmelerde Türk kültürünün ürettiği Köy Odaları birbirlerinden kilometrelerce uzakta dahi olsa mimari tipoloji, yapım ilkeleri, üslup ve doku bütünlüğünün benzer olduğu görülmektedir. Aynı ustanın elinden çıkmışçasına bir bütünlük, düzen ve uyum içerisinde inşa edilmişlerdir (Ölçer, 2000). Kırsal mimarinin ürünleri olarak doğal ve sosyo-kültürel çevre dinamikleri doğrultusunda ve Bektaş'ın (1991: 52-53) ortaya koyduğu yaşama, doğaya ve çevre koşullarına uygunluk, gerçekçilik, akılcılık, içten dışa çözüm, iç-dış mekân uyumu, tutumluluk, kolaylık, gereçlerin en yakından seçilmesi ve esneklik olarak sıraladığı kırsal mimarlığın temel ilkeleri çerçevesinde inşa edilmişlerdir.

Plan özellikleri

Temel işlevi misafir ağırlama olan köy odalarının plan özelliklerinde öncelikle bu işleve olanak sağlayan mekanlar etkili olmuştur. Yatma, oturma, ıslak hacim ve hizmet mekanlarından oluşan Köy Odalarında bu mekanların büyüklüğü yaptırının ekonomik gücü ve kullanım sıklığına bağlı olmuştur.

Plan tipolojisi temel olarak hayat (üstü örtülü/ önü açık), mabeyn (giriş bölümü), ana mekân (sohbet edilen/yatılan/namaz kılınan) ve atlık/ahır (yolcuların atlarının dinlendirildiği/beslendiği) mekanlarından oluşur. Köy Odalarının hayat mekânları genellikle zemin kotundan bir ya da daha fazla basamakla yükseltilmiş olup balkonlu andırır. Eğer Köy Odasında hayat varsa giriş hayattan yoksa mabeynden sağlanır. Mabeyn servis amaçlı bir mekân olup ana mekâna buradan geçilir. Kendi içerisinde kot ya da korkuluklarla bölünebilen ana mekânda ocaklık, zeminden yükseltilmiş sekiler (sedir), gömme dolaplar ve hamam bulunur. Banyo genellikle ana mekân içerisinde ya bir dolabın içinde ya da zeminde kot farkı ile oluşturulan bir ıslak hacim içinde (cağ) yer alırken hela/tuvalet yapının dışında yer alır (Görsel 1). Hayat, mabeyn ve atlık/ahır mekanlarının biri ya da diğerlerinin olmadığı Köy Odaları da mevcuttur. Atlık/ ahır mekanları genellikle eğimli arazide

yerleşmiş Köy Odalarının kot altında kalan kısımlarında yer alırken bazen de Köy Odasına bitişik de inşa edildiği görülür.

Görsel 1 Arısoy Köy Odası, Sorgun, Yozgat (Karpuz, 2021'den işlenerek)

Cephe özellikleri

Bektaş'ın (1991: 52), kırsal mimarinin oluşumundaki temel ilkelerden iç-dış mekân uyumu Köy Odalarının cephelerinde kendini gösterir (Görsel 2). Köy Odasının yakın çevresinde yer alan malzeme ile inşa edilen bu yapılarda cephelerde malzeme hissedilir. Cepheler oldukça sade olup sadece giriş cephelerinde açıklık ve hareketlilik vardır (Bulut, 2017: 15).

Görsel 2 Arısoy Köy Odası, Sorgun/ Yozgat (Karpuz, 2021)

Yapım tekniği ve malzeme özellikleri

Doğaya ve çevreye saygılı köy odalarının malzemeleri de diğer geleneksel yapılar gibi en yakın yerel kaynaklardan temin edilir (Çekül, 2012: 5). Bu nedenle kullanılan malzeme ve bu malzemeye bağlı yapım tekniğini yörede bulunan inşa malzemeleri şekillendirmiştir. Kuban (1982: 196), Anadolu'da yöresel olarak kullanılan malzemeyi Güney Anadolu taş mimarisi, Kapadokya Bölgesi taş mimarisi, Ege ve Akdeniz Bölgesini düz damlı kübik taş mimarisi, Erzurum'dan öteye Kuzey Doğu Anadolu Bölgesini ahşap hatıllı taş mimarisi, Doğu Karadeniz Bölgesi ahşap iskeletli mimari, Orta Anadolu Bölgesi kerpiç mimarisi, Anadolu'nun kıyıları ile orta yayla arasında bir ikinci çember gibi dolanan ve Sivas dolaylarından batıya Torosların kuzey yamaçlarına kadar uzanan ve yer yer diğer bölgelerde ve Balkanlarda taşıyıcı sistemi ahşap, kerpiç dolgulu, zemin katı çoğunlukla taş olan hımış tekniği ile yapılan mimari olarak yedi bölgeye ayırmıştır. Bu bağlamda Köy Odaları da bulunduğu bölgelerdeki malzeme ile inşa edilmiştir (Görsel 3). Bölgeler göre yapım malzemesi ve tekniği her ne olursa olsun pencere, kapı, korkuluk ve dolap gibi iç mekân yapı elemanları çoğunlukla ahşap malzemelidir.

Görsel 3 Anadolu'da farklı malzemeler ile yığma tekniği ile inşa edilmiş Köy Odası örnekleri (Karpuz, 2021)

İç mekân süsleme öğeleri

Köy Odalarında süsleme unsurları yörenin yaşam tarzı, odayı yaptıranın ekonomik durumu ve ustaya bağlı olarak zenginlik gösterir. Köy Odalarında genellikle ahşap korkuluk ya da direkler bulunan ana mekân süsleme öğeleri bakımından en zengin bölümdür. Bu süsleme unsurları dolaplarda, tavanlarda, korkuluklarda ya da sergenlerde malzemesine (ahşap, alçı, taş), motiflerine (bitkisel, geometrik, mimari, gök cisimleri, nesneli) ve tekniğine (oyma, çakma, geçme, kazıma, kalemişi) göre çeşitlilik göstermektedir (Özdeğer, 2019: 71-80) (Görsel 4). Anadolu'da günümüzde mevcut olan Köy Odalarına bakıldığında Osmanlı süsleme sanatından etkilenmiş olduğu görülmektedir.

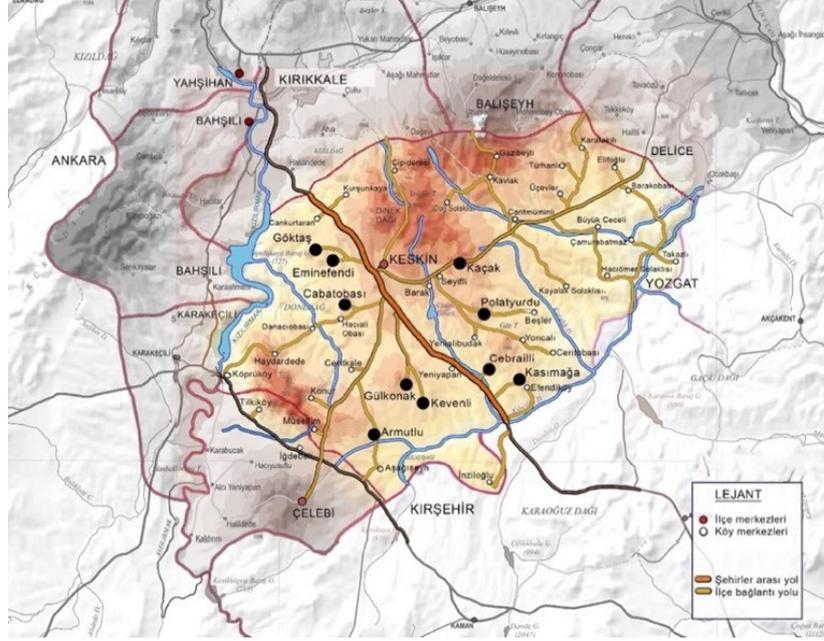

Görsel 4 Sarıççek, Gümüşhane'de yer alan bir Köy Odası (sol) (www.kulturportali.gov.tr., Erişim tarihi: 07.05.2022), Koçgilin Odası, Çayırılı/ Erzincan (sağ), (Naldan, 2020: 263)

Materyal ve yöntem

Türk kültüründe başta misafirperverliğin bir göstergesi olarak pek çok işlevle kullanılan Köy Odaları son yıllarda yok olmayla yüz yüzedir. Bu nedenle ticaret yolları üzerinde yer alan ve her geçen gün sayıları azalan Kırıkkale ili Keskin ilçesine ait köylerdeki Köy Odaları seçilmiştir. Öncelikle Keskin ilçesine ait 55 köyde pilot çalışması yapılarak Köy Odaları tespit edilmiştir. Bu tespit çalışması ile Keskin ilçesine ait köylerin 27'sinde geçmişte 95 Köy Odası bulunduğu ve günümüze sadece 10 köyde 37'si ayakta ve 6'sı virane olan Köy Odasının gelebildiği görülmüştür. Bu bağlamda Köy Odası bulunan Cabatobası, Armutlu, Eminefendi, Cebrailli, Göktaş, Kasımağa, Gülkonak, Kevenli, Kaçak ve Polaryutdu köylerinde olmak üzere 10 köyde günümüze gelebilen 43 Köy Odası ele alınmıştır (Görsel 5). Bu köylerde daha önce mevcut olan 7 Köy Odası da yıkılmıştır. Köy Odalarının envanterlerinin çıkarılabilmesi için literatür ve alan çalışması yapılmıştır. Literatür çalışması ile hem Anadolu'da hem de Keskin köylerindeki Köy Odaları araştırılmıştır. Alan çalışması sırasında yerinde inceleme, fotoğraflama, gözlem, görüşme ve yerinde ölçüm/rölöve çalışmaları yapılmıştır. Odaların malzeme ve yapım tekniği gözlem yoluyla, tarihçesi ise görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Yerinde inceleme, fotoğraf ve gözlem yoluyla Köy Odalarının günümüz korunmuşluk ve kullanım durumları ortaya konulmuştur. Yerinde ölçüm/rölöve çalışmaları ile de içine girilebilen 28 Köy Odasının planları çizilmiş ve analitik analizlerle Köy Odalarının plan tipolojileri oluşturulmuştur. Diğerlerine ait

malzeme ve cephe ile ilgili bilgiler dışarıdan gözlemlenerek elde edilmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler ile Köy Odalarının kırsal alanlarda sürdürülebilir koruma kapsamında değerlendirilmesine yönelik öneriler verilmiştir.

Görsel 5 Keskin İlçesi kırsalı ve incelenen köyler (HGM, 2022'den İşlenerek)

Kırıkkale Keskin ilçesi köyleri ve köy odaları

İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Keskin yöresi ve kırsalının tarihi çok eski dönemlere dayandırılır. Tarihi 5000 yıl önceye dayandırılan Büklükale Höyüğü'nde yapılan kazılarda bulunan Tunç ve Demir çağlarına ait çanak ve çömlek parçaları bölgenin tarihinin çok eskilere kadar uzandığını göstermektedir (Saluk, 2016). Hitit Dönemine dayandırılan Ceritkale köyünde yer alan kayalara oyulmuş konutlar, Armutlu köyü yakınlarında yapılan kazılarda bulunan eski dönem araç gereçler, Bizans Döneminden kalma kalıntılar, Hoca Ahmet Yesevi'nin oğlunun türbesi gibi pek çok kültürel mirasa sahip (Tosun, 2019) bu yöreye Türklerin ne zaman tam olarak yerleştiği bilinmese de 12. yüzyılda Danişmend hükümdarı Emirgazi tarafından fethedilmiş, Orhan Bey döneminde ise Osmanlı'ya katılmıştır. Keskin ve yöresi 1850'li yıllardan sonra Ankara vilayetine bağlı Kırşehir Sancağının büyük bir kazası olmuştur. Müslüman, Ermeni ve Rum nüfusa sahip yörede ticaret gelişmiş ve çevre sancaklar arasında ön plana çıkmıştır (Saluk, 2016). Keskin ilçesi 1927 yılında Ankara'ya, 1990 yılında da Kırıkkale'nin il olması ile Kırıkkale'ye bağlanmıştır (www.kirikkale.gov.tr., Erişim tarihi: 08.12.2022).

Bölgede tarih boyunca önemli yeri olan Keskin ilçesi kırsal alanlarının temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa bağlı olarak gelişmiştir. Yöre, İç Anadolu'nun karasal iklimi etkisinde bozkır bitki örtüsüne sahiptir. Genel olarak yayla görünümüne sahip Keskin kırsalında yerleşmelerin olduğu yerler düzlük arazi ve tepeliklerden oluşmuştur. Kırsaldan kentlere yaşanan göçler ile Keskin ilçesi kırsalında 1935 yılında 55909 olan nüfus, 2022 yılında 6816'ya düşmüştür (TÜİK, 2022).

Keskin ilçesi kırsalında da geçmişte başta ticaret amaçlı gelen tüccarlar olmak üzere, herhangi bir sebepten dolayı seyahat eden yolcuların konaklama ihtiyaçlarını karşılamak üzere Köy Odaları inşa edilmiştir (Görsel 6). Geçmişte misafirlerin ağırlanması için inşa edilen bu Köy Odaları farklı işlevlerle de kırsalda yöre insanına hizmet etmiştir. Bu yönü ile kırsaldaki kamusal bir yapı niteliği taşıyan Köy Odalarının plan ve cephe oluşumu, malzeme ve yapım teknikleri, süsleme özellikleri ile Anadolu'nun geniş coğrafyasında ortak paylaşılan ilkeler doğrultusunda yöre mimarisini yansıttığı görülmüştür.

Görsel 6 Pastırların Odası (Armutlu Köyü), Betteşlerin (Hacı Ka'nın) Odası (Kaçak Köyü), Mahlilerin Odası (Kasımağa Köyü), (Yazar Arşivi)

Plan özellikleri

İçine girilebilen 28, dışarıdan gözlemlenebilen 15 ve görüşmeler yoluyla da 7 Köy Odası hakkında toplanan veriler ile çalışma alanındaki Köy Odalarında mabeyn (Acarların Odasında mabeyn mekânı yapılan tadilat ile ana mekân ile birleştirilmiştir) ve ana mekânın tümünde mevcut olduğu ve 25'inin hayat mekânı, 29'unun da ahır/atlık mekânı olmadığı tespit edilmiştir. Genel olarak çalışma alanında yer alan Köy Odaları inşa edilirken hayat mekânı varsa yerden 40-150 cm aralığında zeminden yükseltilmiştir. Ancak Köy Odasının alt katında altlık/ahır varsa bu yükseklik artmıştır. Hayat mekânı olmayan Köy Odalarına giriş doğrudan mabeyn'den yapılır. Mabeynlerin bazılarında sonradan muhdes tuvaletler eklenmiştir. Mabeyn'den sonra ana mekâna geçiş yapılır. Banyo genellikle ana mekânın içerisinde bir bölümde zeminde kot farkı ile ayrılarak oluşturulmuştur. Köy Odasının büyüklüğüne göre atlık/ahır mekânı genellikle hayat mekânının altında ya da Köy Odasının bitişiğinde yer alır. Bu bağlamda ana plan tipolojisi olarak Kırıkkale Keskin ilçesi köylerinde günümüze gelebilmiş Köy Odaları hayatlı (25) ve hayatsız (21) şeklinde iki plan tipolojisine ayrılmıştır (Tablo 1 ve 2).

Tablo 1 Kırıkkale ili Keskin ilçesi kırsalında hayatlı köy odaları plan krokileri

Hayatlı Köy Odaları				
Plan Krokisi				
	Hacziyalarn Odası/Armutlu Köyü	Aygörlerin Odası/ Armutlu Köyü	Gazilerin Odası/ Armutlu Köyü	
	İlyezgilin Odası/Cebrailli Köyü	Kellern Odası/Cebrailli Köyü	Olcayların Odası/Cebrailli Köyü	Karaoğlanların Odası/Cebrailli K.
	Ersarıların Odası/Gülkonak Köyü	Atakullarn Odası/Gülkonak Köyü	Betteşlerin Odası/Kaçak Köyü	Atasayarların Odası/Kaçak Köyü
	Acarların Odası/Kaçak Köyü	Kamil Yiğit'in Odası/Kevenli Köyü	Mehmet Yiğit'in Odası/Kevenli K.	Tatar Hakkının O./Polatyrdu K.

Tablo 4 Kırıkkale ili Keskin ilçesi kırsalında hayatsız köy odalarının cepheleri

Hayatsız Köy Odaları				
ön Ceph				
	Gocukların Odası/ Armutlu Köyü	Aktürklerin Odası/Cabatobası Köyü	Kirimlinin O./ Cabatobası K.	Aksanların Odası/Eminefendi K.
				
	Köksalların Odası/Eminefendi Köyü	Molla Haydar'ın O./Eminefendi K.	Okkaların O./Göktaş Köyü	Halların Şidit'in Odası/Göktaş K.
				
	Eğri Hasan'ın Odası/Göktaş Köyü	Çetinerlerin Odası/Polatyrdu Köyü	Mahlilerin O./Kasımağa K.	Merallerin Odası/Kasımağa K.
				
	Çemenin Mehmetin O./Kevenli K.			

İncelenen Köy Odaları genellikle tek katlıdır. İki katlı olan Köy Odalarının çoğunluğunun alt katı atlık/ahır mekânıdır. İçine girilen ve dışarıdan gözlemlenen 43 Köy Odasının 12'si ahır+1, 28'i tek katlı ve 3'ü iki katlıdır. Malzemesi dışa yansıyan Köy Odalarının taş malzemeli olanları sıvasız ve boyasız olup kerpiç malzemeli olanlarının genellikle ön cepheleri kerpiç sıvalı ve boyalı, diğer cepheleri kerpiç sıvalı ve boyasızdır. Bütün cepheleri sıvalı ve boyalı olan örnekler de mevcut olup müdahale görmüş bazı örneklerde de çimento esaslı sıvalar mevcuttur (Tablo 5).

Tablo 5 Kırıkkale ili Keskin ilçesi kırsalında içine girilen 28 köy odasının cephe özellikleri

Köy Odası Adı	Kat Adeti	Cephe Kaplaması		Hayat
		Giriş Cephesi	Diğer Cepheler	
Hacıziyaların Odası/ Armutlu Köyü	2	Çimento Sıva+Boya	Çimento Sıva+Boya	Var
Aygörlerin Odası/ Armutlu Köyü	Ahır+1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Gazilerin Odası/ Armutlu Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva+Boya	Var
İlyezgilin Odası/Cebrailli Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Kellerin Odası/Cebrailli Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Olçayların Odası/Cebrailli Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Karaoğlanların Odası/Cebrailli Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Ersarıların Odası/Gülkonak Köyü	Ahır+1	Çimento Sıva+Boya	Çimento Sıva+Boya	Var
Atakulların Odası/Gülkonak Köyü	2	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva+Boya	Var (Müdahale var)
Betteşlerin Odası/Kaçak Köyü	Ahır+1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva+Boya	Var
Atasayarların Odası/Kaçak Köyü	1	Çimento Sıva+Boya	Çimento Sıva	Var
Acarların Odası/Kaçak Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva+Boya	Var
Kamil Yiğit'in Odası/Kevenli Köyü	2	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Mehmet Yiğit'in Odası/Kevenli Köyü	Ahır+1	Kerpiç Sıva	Kerpiç Sıva	Var
Tatar Hakkının Odası/Polatyrdu Köyü	1	Kerpiç Sıva+Boya	Kerpiç Sıva	Var
Gocukların Odası/ Armutlu Köyü	1	Çimento Sıva+Boya	Çimento Sıva+Boya	Yok
Aktürklerin Odası/Cabatobası Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Kirimlinin Odası/ Cabatobası Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Aksanların Odası/Eminefendi Köyü	1	Çimento Sıva+Boya	Çimento Sıva	Yok
Köksalların Odası/Eminefendi Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Molla Haydar'ın Odası/Eminefendi Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Okkaların Odası/Göktaş Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Halların Şidit'in Odası/Göktaş Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Eğri Hasan'ın Odası/Göktaş Köyü	1	Taş	Taş	Yok
Çetinerlerin Odası/Polatyrdu Köyü	1	Kerpiç Sıva	Kerpiç Sıva	Yok
Mahlilerin Odası/Kasımağa Köyü	1	Kerpiç Sıva	Kerpiç Sıva	Yok
Merallerin Odası/Kasımağa Köyü	1	Kerpiç Sıva	Kerpiç Sıva	Yok

Malzeme ve yapım tekniği

Kırıkkale ili Keskin İlçesi kırsalında bulunan Armutlu, Cebraili, Cabatobası, Göktaş, Eminefendi, Kaçak, Gülkonak, Kevenli, Kasımağa, Polatlı köylerinde incelenen köy odalarının tamamında yapım sistemi taş temel üzeri kerpiç ya da taş yığmadır. Yapıların duvarlarında ise Armutlu, Cebraili, Kaçak, Kasımağa, Kevenli ve Polatyurdu köylerinde kerpiç malzeme; Cabatobası, Eminefendi ve Göktaş köylerinde taş malzeme kullanılmıştır. Gülkonak köyünde ise yapı duvarlarında kerpiç ve taş birlikte kullanılmıştır. İncelenen köylerin tamamında köy odaları tavanında ve iç mekân mimari elemanlarında yapı malzemesi olarak ahşap kullanılmıştır (Görsel 7 ve 8). Karasal iklim özelliği gösteren bölgede kullanılan malzemeler iklim özelliklerine uygunluk sağladığı gibi yakın çevreden temin edilen malzemenin bolluğuna göre de taş malzeme Köy Odalarının inşasında kullanılmıştır.

Görsel 7 Yapım tekniği ve malzeme kullanımı, sırasıyla Hacı Haydar'ın Odası (Köyü), Kâmil Yiğit'in Odası (Kevenli Köyü), Kirimlinin Odası (Cabatobası Köyü), Okkaların Odası (Göktaş Köyü), (Yazar Arşivi)

Görsel 8 İç mekân ahşap malzemeli mimari elemanlar, sırasıyla Karaoğlanların Odası (Cebraili Köyü), Ersarıların Odası (Gülkonak Köyü), Tatar Hakkı Ağa'nın Odası (Polatyurdu Köyü), (Yazar Arşivi)

İç mekân özellikleri

Hizmet mekânı olan mabeynlerin çoğunda gömme dolap yer alır. Ana mekânda namaz kılınan namazlık bir basamak kot farkı ve korkuluklarla 11 Köy Odasında ayrılmıştır. Diğerlerinde namazlık için bir ayırım yapılmamıştır. Ana mekânda gömme dolaplar, ocaklıklar, sekiler ve sergenlerin yer aldığı görülmüştür (Görsel 9, 10 ve 11).

Görsel 9 İç mekân mimari elemanlar, sırasıyla Aygörlerin Odası (Armutlu Köyü), İlyezgilin Odası (Cebraili Köyü), Molla Haydar'ın Odası (Eminefendi Köyü), (Yazar Arşivi)

Görsel 10 İç mekânda gömme dolaplar, sırasıyla Gocukların Odası (Armutlu köyü), Aksanların Odası (Eminefendi Köyü), Hakkıların Odası (Kevenli Köyü), Çetinlerin Odası (Polatyrdu Köyü), (Yazar Arşivi)

Görsel 11 Pencere ve kapılar, sırasıyla Betteşlerin (Hacı Ka'nın) Odası (Kaçak Köyü), Mahlilerin Odası (Kasımağa Köyü), İlyezgili Odası (Cebrailli Köyü), Hacı Haydar'ın Odası (Kaçak Köyü), Karaoğlanların Odası (Cebrailli Köyü), Aygörlerin Odası (Armutlu Köyü), (Yazar Arşivi)

Köy odalarının korunmuşluk ve kullanım durumları

Kırıkkale Keskin ilçesi köylerinde sadece 10 köyde günümüzde mevcut olan 43 Köy Odası tespit edilmiştir. Bu 10 köyde ayrıca yıkılan yedi Köy Odası daha olduğu yöre halkından öğrenilmiştir. Geçmişte misafir ağırlama, hukuk, eğitim, eğlence ve toplanma mekânı, hatta camisi olmayan köylerde cami olarak kullanılan bu odalar köy yerleşimlerinde önemli yapılar olarak varlıklarını ortaya koymuşlardır.

Çalışma kapsamında incelenen 43 Köy Odasının kullanım durumlarına bakıldığında 18'inin özgün kullanımında, sekizinin konuta dönüştürüldüğü, beşinin ise depoya dönüştürüldüğü, altısının kullanılmadığı görülmüştür. Altı Köy Odası da yıkılmak üzere virane şekildedir (Görsel 12), (Tablo 6). Günümüzde yatılı olarak kullanılmayan Köy Odaları genel olarak Keskin kırsalında köy içi anayol güzergahı üzerinde yer alırlar. Ayrıca Köy Odası yaptıran ailelerin de kendi konutlarını bu Köy Odalarının yakınına konumlandığı ve köylerde nirengi noktası olma özelliği gösterdiği görülmüştür (Görsel 13). Yapılan görüşmelerden cenaze, düğün, asker uğurlama gibi etkinliklerde hala toplanma mekânı olarak kullanılmaya devam eden Köy Odalarında köye gelen çerçi gibi satıcıların da satış yaptığı öğrenilmiştir.

Görsel 12 Harap, bakımsız Köy Odaları, sırasıyla Hakkıların Odası (Kevenli Köyü), Eğri Hasan'ın Odası (Göktaş Köyü), Köksalların Odası (Eminefendi Köyü), Polatlı'nın Odası (Armutlu Köyü), (Yazar Arşivi)

Tablo 6 Köylerde yer alan köy odalarının korunmuşluk ve kullanım durumları

Köylerin Adları	Korunmuşluk Durumu				Virane	Yıkılmış	Toplam
	Sağlam						
	Günümüz İşlevi						
	Orijinal	Konut	Depo	Kullanılmıyor			
Armutlu	3	3	1	2	-	-	9
Cabatobası	-	-	2	-	1	1	4
Cebrailli	4	1	-	-	-	1	6
Eminefendi	2	1	-	-	1	-	4
Göktaş	-	-	1	-	3	1	5
Gülkonak	2	-	-	-	1	-	3
Kaçak	3	-	-	1	-	-	4
Kasımağa	1	2	-	-	-	3	6
Kevenli	3	1	-	2	-	-	6
Polatyurdu	-	-	1	1	-	1	3
Toplam	18	8	5	6	6	7	50

Görsel 13 Yerleşimlerin nirengi noktalarında yer alan Köy Odaları, Gülkonak köyü (Google Earth, 2022'den işlenerek)

Sonuçlar ve öneriler

Kırsal yerleşim ve mimariler topoğrafya, iklim, su kaynakları, yerel malzeme ve yapım teknikleri, ihtiyaçlar, üretim biçimleri, dini inanç, gelenek ve görenekler gibi doğal ve beşerî unsurlar altında şekillenmişlerdir. Köy Odaları da Anadolu'da doğal ve beşerî unsurlar altında ortak kültürün ürünü olarak ortaya çıkmış ve yayılmıştır. Bu bağlamda Konya kırsalında Karpuz (2001), Kastamonu kırsalında Abdurrezzak (2015), Yozgat kırsalında Ersoy (2018), Sivas kırsalında Orhan Özdeğer (2019), Kütahya kırsalında Acar (2021) ve Eskişehir kırsalında Kara ve Bayraktar (2024) gibi Anadolu'da Köy Odaları ile ilgili yapılan pek çok çalışmada bu ortak kültürün yansımaları Kırıkkale ili Keskin ilçesi kırsalında da yerleşim, kullanım işlevleri, yapım malzemesi ve tekniği, mimarilerindeki mekân organizasyonu ve süsleme öğelerinde görülmüştür. Anadolu'nun ortak paylaşılan kültürün ürünü olan ve hala aktif şekilde kullanılan Keskin kırsalındaki köy odaları bayramlarda, düğünlerde, cenazelerde ve kış aylarında toplanıp sohbet edilen toplanma mekanları olarak kullanılırken soylar (akrabalar) için birlikteliği simgeleyen kültürel yerini korumayı da sürdürmektedir.

Tüm Türkiye'de olduğu gibi Kırıkkale, Keskin ilçesi kırsalında da yerleşim ve mimarilerin değişimi ve bozulmaya başlamasında göçler önemli etkenlerden biri olmuş ve konut, okul, sağlık ocağı, köy odası, cami gibi yapıların terk edilmesine ve âtil kalmasına neden olmuştur. Teknolojinin kırsal alanlarda yaygınlaşması ile de üretim biçimleri dönüşerek sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel alt yapıyı değiştirmiştir. Bu değişimler somut kırsal mimarinin âtil kalmasına,

bozulmasına ya da özgünlüğünü yitirmesine neden olduğu gibi yardımlaşma (imece), misafir ağırlama, hasat mevsimi şenlikleri gibi somut olmayan kültürel mirası da etkilemiştir.

Son yıllarda küreselleşme, iklim değişikliği, doğal kaynakların kirlenmesi, salgın hastalıklar gibi sorunların aşılmasında kırsal yerleşim ve mimariler önem kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle pek çok sorunu bulunan kırsal alanların korunarak geleceğe aktarılmasında sürdürülebilir kırsal kalkınma projeleri önem arz etmekte olup bunun sağlanması için ekonomik teşvikler, eğitim, sağlık, kültür ve alt yapı hizmetlerinin iyileştirilmesi, kırsal yerleşim ve mimarilerinin korunmasına yönelik envanterin ortaya konulması, yerel malzemeler yeni teknolojiler ile birleştirilerek sürdürülebilir malzeme üretiminin sağlanması, tarım ve hayvancılıkta modernizasyona gidilmesi gibi pek çok çalışmanın mimarlık, mühendislik, şehir ve bölge planlama, ekonomi, kamu yönetimi, sosyoloji gibi bilim dallarından uzmanlarla çok disiplinli olarak yürütülmesi gereklidir.

Sonuç olarak, her geçen gün sayılarının azaldığı görülen Keskin kırsalındaki Köy Odalarının kırsal yerleşim ve kültüründe önemli kamusal yapılar olduğu görülmüştür. Bu Köy Odalarının tespit edilmesi ve envanterlerinin çıkarılması, gelecekte yapılacak koruma çalışmalarında sosyo-kültürel yapılar olarak kırsal kalkınma projelerinde lokomotif görevi üstleneceği düşünülmektedir.

Yazar katkıları

Çalışmaya her iki yazar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar çatışması beyanı

“Türk Kültüründe Köy Odaları ve Mimari Özellikleri: Kırıkkale Keskin Köyleri” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında da herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Abdurrezzak, A. O. (2015). Yaygın eğitim bağlamında sosyo-kültürel işlevleri açısından köy odaları: Kastamonu örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 33–47.
- Bektaş, C. (1991). *Çağdaş Türk evini oluşturacak yaşama kültürü*. Kültür Bakanlığı Halk Kültürü Araştırma Dairesi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *100 soruda Türk folkloru* (Cilt 1). Gerçek Yayınevi.
- Bozkurt, T. (2016). Konya-Gökyurt (Kilistra) köy odaları. *Millî Folklor*, 28(109).
- Bulut, M. (2017). Sivas İlbeyli köy odaları. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 13–31.
- ÇEKÜL Vakfı. (2012). *Anadolu'da kırsal mimarlık*. Bursa Büyükşehir Belediyesi; Tarihi Kentler Birliği; ÇEKÜL Vakfı.
- Eres, Z. (2013). Türkiye'de geleneksel kırsal mimarinin korunması: Tarihsel süreç, yasal boyut. In K. K. Eyüpgiller & Z. Eres (Eds.), *Mimari ve kentsel koruma: Prof. Dr. Nur Akın'a armağan* (ss. 457–469). YEM Yayınları.
- Ezer, F. (2020). Köy enstitülerinin Türk eğitim tarihindeki yeri ve önemi. *Belgi Dergisi*, 2(19), 1786–1804.
- ICOMOS. (1964). *Venedik Tüzüğü*. <http://www.icomos.org.tr/>
- ICOMOS. (2001). *The International Day for Monuments and Sites*. <http://www.icomos.org.tr>
- ICOMOS. (2017). *IFLA principles concerning rural landscapes as heritage*. <http://www.icomos.org.tr/>
- Kara, D., & Bayraktar, Z. (2024). Geleneksel Sivrihisar köy odalarından örnekler. *Folklor Akademi Dergisi*, 7(1), 1–11.
- Karakaya, Y. (2017). *Köy odaları ve oda yarenlikleri: Ayakta kalan köy odaları*. Gökçe Ofset.
- Karpuz, H. (1984). *Türk İslam mesken mimarisinde Erzurum evleri*. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

- Karpuz, H. (2021). *Anadolu köy odalarından örnekler*. Arkadaş Basım.
- Kuban, D. (1982). *Türk ve İslam sanatı üzerine denemeler*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kurtuluş, V. B., & Uluç, A. (2021). Antalya-Korkuteli, Susuz Beğiş Köyü'ndeki konutların mekansal özellikleri. In N. Şahin Güçhan (Ed.), *Prof. Dr. Ömür Bakırer armağanı*. ODTÜ Yayıncılık.
- Naldan, F. (2020). Erzincan-Çayırlı ilçesi Başköy köy odaları. *Millî Folklor*, 16(126), 249–263.
- Ölçer, M. (2000). *Safranbolu Yörük Köyü: Geleneksel yaşam biçimi ve evleri* (C. M. Hersek, Ed.). Kuban Matbaacılık.
- Özdeğer, M. O. (2019). *Sivas İlbeyli köylerinde köy odaları* [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özhan, M. (1986). Kırşehir ili Kızılca Köyünde oynanan dramatik köy seyirlik oyunlarından örnekler. In *Türk folklorundan derlemeler*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Saluk, Y. (2016). *Kırıkkale Keskin'in kültür mirası: Orta Anadolu'da bir belgeleme ve koruma çalışması*. Literatür Kitabevi.
- Sevindik, A. (2018). Köy odalarından hareketle bir Orta Anadolu köyünün halk hukuku algısı. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (39), 27–48. <https://doi.org/10.21497/sefad.443331>
- Tezcan, M. (2019). Bir yaygın eğitim kurumu olarak Çankırı Yârân örgütü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(2), 335–352.
- Tosun, E. (2019). *Kırıkkale Keskin ilçesindeki Türk mimari eserleri* [Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yavuz, S. (2020). Türkiye'de iç göç dinamikleri. In F. Güllüpinar (Ed.), *Göç sosyolojisi*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Mevzuat

- Köy Kanunu, Kanun No. 442 (18 Mart 1924). *Resmî Gazete*, Sayı 68 (7 Nisan 1924).
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Kanun No. 2863 (21 Temmuz 1983). *Resmî Gazete*, Sayı 18113 (23 Temmuz 1983).